

SÜRDÜRÜLEBİLİR KIRSAL KALKINMA İÇİNDE KADINLARIN YERİ VE ÖNEMİ

Doç. Dr. Cennet OĞUZ¹

ÖZET

Bu araştırmada, Türkiye nüfusu içinde önemli bir yere sahip olan kadının sürdürülebilir kırsal kalkınma içerisindeki yeri ve ülke ekonomisine olan katkısı incelenerek sosyal statüsü belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma Konya iline bağlı 5 ilçe ve 10 köyde gerçekleştirilmiş olup, ilçe ve köylerin seçiminde “gayeli örnekleme” deneklerin seçiminde ise “basit tesadüf örnekleme” metodu kullanılmıştır. Veriler 65 evli veya dul kadın ile görüşülerek elde edilmiştir.

İncelenen işletmelerde toplam gayri safi üretim değeri ortalama 4.563.000.000 TL olup kadının üretimdeki payı % 11.71 olarak bulunmuştur. İşletmelerde toplam aile işgücü (1113.26 EİG) içinde kadın işgücü (534.26 EİG) oranı % 48’dir. Kadınların işletmelerde tarımsal üretimin her aşamasında yer almasının yanında hayvan bakımı, beslemesi, ev işleri, çevre, çocuk bakımı ve eğitimi gibi pek çok görevi de yerine getirdiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal kadın ,sürdürülebilirlik, tarımsal üretim, işgücü ,kırsal çevre.

ABSTRACT

This experiment carried out to determine the place of the women who have a great important place in Turkish population within the sustainability rural development and their contribution to the country economy are researched to determine their social status. The material of this study is obtained from the interview of 65 married women and widows. The investigation is fulfilled relating to 5 districts which depend on Konya and 10 villages which depend on these districts what is more in the choice of this districts and villages, “reasonably sampling method” and in the choice of the people who take place in this questionnaire,” simply random sampling method” are used.

The gross production value of the examined farms is determined 4.564.000.000 TL and the participation of the women in production is determined %11.71. The rate of the labor of women(534.26MPD) within the total family labor (1113.26 MPD) is 48 percent .Women also accomplish lots of responsibilities such as animal care, animal feed, house work, environment, child care and child education in addition to taking place throughout every step of the agricultural production.

Key words: Rural woman, sustainability, agricultural production, labor, rural environment.

1-GİRİŞ

Geçmişten günümüze kırsal kalkınma tüm dünya’da başta tarım sektörü olmak üzere farklı alanlarda,değişik yöntem ve yaklaşımlarla uygulanmıştır(Saltuk ve Gülçubuk,1998) Sürdürülebilir kalkınmanın amaçlarından yoksulluğun azaltılması,eğitim,yeni istihdam alanlarının açılması, daha iyi bir yaşam standardının oluşturulması gibi temel konuların yanında kadınların durumunun düzeltilmesi ve özellikle kırsal kadının statüsünün belirlenmesi güncelliğini korumaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde kırsal aileler tarımsal verimliliğin ve kırsal ekonominin sürdürülebilmesi için potansiyel bir güç olarak dikkati çekmektedirler. Endüstrileşme ve tarımda mekanizasyonun gelişmesi ile birlikte günümüzde kırsal ailelerin geniş bir ürün piyasasına dönüşen

¹ S.Ü. Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

işletmelere dönüşmesi, kırsal aileyi tanımlayan karakteristiklerin değişmesine yol açmaktadır. Kırsal alanda kadınlar erkek ya da kadın işi olmasına bakılmaksızın her türlü tarımsal faaliyete yoğun biçimde katılmakta ve bunların yanında ev işlerini de yürütmektedirler. Dünya Bankası verilerine göre, kadınların dünyada tarım işgücünün %40'ını oluşturdukları ve gıda üretiminin gelişmekte olan ülkelerde %50'sini, Afrika ülkelerinde %80'inini, gerçekleştirdikleri saptanmıştır (halah, 1991). Türkiye'de 1990 Genel Nüfus sayımı verilerine göre, kadınların %62'sinin tarım kesiminde çalıştığı, 1994 yılında ise kadın iş gücünün %74.4'ünü, erkek işgücünün de %34'nün tarım sektöründe bulunduğu belirtilmiştir (Hablemitoğlu, 1998). Konya bölgesinde yapılan çalışmada ise kadınların tarım sektöründe toplam aile işgücünün %51,44'ünü oluşturdukları saptanmıştır (Oğuz ve ark, 1999). Üretimin her aşamasına aktif bir biçimde katılan kadınlar, kalkınmanın olanaklarından yeterli pay alamadıkları gibi yoksulluktan da dünyada en fazla etkilenenler arasında yer almaktadır. Toplum ve aile yaşamının her alanında, üretimde, eğitimde, sağlıkta, gıda ve beslenme alanında oldukça fazla sorumluluk yüklenen kadınların kalkınmaya katılımı, hem ülke ekonomisi hem de kadının statüsünün yükseltilmesi açısından önem taşımaktadır (Güç, 1999). Ülkemizde artan sanayileşme, hızlı ekonomik ve sosyal yapılanma, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarına giderek daha fazla katılmasını sağlamıştır. Türkiye'de çalışan kadınların % 75.3'ü tarım sektöründe, % 15.7'si hizmetler sektöründe, % 9'u ise sanayi sektöründe istihdam edilmektedir. İstihdam edilen bu kadınların % 69.1'i ücretsiz aile işçisi, % 22.6'sı ücretli ve yevmiyeli, % 8.3'ü de kendi hesabına ve işveren olarak çalışmaktadır. Kırsal alanda çalışan kadınların geneli ücretsiz aile işçisi statüsünde yer almaktadır. Kadın işgücü istihdamının artırılması her şeyden önce ekonomik gelişme ile ilgili olup, yeni yatırımların yapılmasını ve yeni iş sahalarının açılmasını gerektirmektedir.

Türkiye'de ekilen arazilerin %14'ü Konya Bölgesinde bulunmaktadır. Konya Bölgesi nüfusunun % 40.99'u kırsal alanda yaşamaktadır. Bu bölgede kadınların tarımsal üretim değeri (GSÜD) içerisindeki payı %11.71'dir. Bölgede kadınlara yönelik bilimsel çalışmalar oldukça yetersiz, yayım faaliyetleri ise yok denecek kadar azdır. Bu nedenle bu çalışmada, kadınların sosyo- ekonomik statülerini ve mevcut durumlarını belirleyerek kadınlara kalkınma süreci içinde ne gibi görevler verileceğinin tespit edilmesi, kadınların sorunlarının belirlenmesi ve gelecekte beklenenlerinin ortaya konulması hedeflenmiştir. Araştırmada sürdürülebilir kalkınmanın amaçlarından birisi olan, kadınların sürdürülebilir kırsal kalkınmanın neresinde olduğunu saptamaya çalışmak ve kadınları tarımsal üretim, eğitim, nüfus, çevre, kredi ve tarımsal yayım çalışmaları açısından değerlendirerek ileriye yönelik uygulanabilir öneri geliştirebilmektir. Ayrıca, kadınların iş verimliliğinin artırılması için yayım faaliyetlerine katılımları ve bunların kadınlara sağlayacağı faydalar üzerinde durulmuştur.

2-MATERYAL ve METOT

Çalışmanın ana materyalini 5 ilçe (Beyşehir, Seydişehir, Altınekin, Hüyük, Çumra) ve 10 köyde, 65 evli ve dul kadından anket yolu ile elde edilen bilgiler oluşturmaktadır. Ayrıca konu ile ilgili yerli ve yabancı literatürden yararlanılmıştır. Araştırma 1997 yılında yapılan "Konya bölgesinde Kırsal Alanda Tarımsal Üretimde Kadının yeri ve Önemi" adlı çalışmanın devamı niteliğinde olup anket uygulamaları 2000 yılı Nisan-Mayıs aylarında gerçekleştirilmiştir. Veriler 1999 yılına aittir. İlçe ve köylerin seçiminde "gayeli örnekleme", anket uygulanacak deneklerin seçiminde ise "basit tesadüfî örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler, çeşitli istatistikler, daha önce yapılan çalışma ve gözlemlerden de yararlanılarak yorumlanmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde gözlemlerden yararlanılmış ayrıca çizelgeler, % oranlar vb. teknikler bilgisayarda

analiz edilmiştir. Örnek işletmeler 4 gruba ayrılarak incelenmiş, 1-50 dekar işletme grubunda24, 51-100 dekar işletme grubunda 20, 101-150 dekar işletme grubunda13, 151 dekar ve daha fazla araziye sahip işletme grubunda 8 işletme bulunmaktadır. İşletmelerin işgücünün hesaplanmasında esas mesleği tarımsal faaliyet olanların yaş ve cinsiyetleri ile okul çağında olma durumları dikkate alınarak işgücü potansiyeli erkek İş Birimi (EİB) cinsinden hesaplanmıştır(Kıral,1997). İşletmelerin gayrisafi üretim değeri, işletmelerin ürettikleri bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerleri ile yıl içerisinde meydana gelen prodüktif envanter kıymet artışlarından oluşmaktadır(Erkuş ve Ark. 1995). Ayrıca konu ile ilgili slaytlar hazırlanmıştır.

3-ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

3.1.Beslenme ve Gıda Temini Açısından Kırsal Kadın

Yapılan araştırmalara göre, kırsal alanlarda evlerde yapılan gıda üretiminin önemli bir bölümünü kadınlar üretmektedir. Karayibler,Asya ve Afrika ülkelerinin bir çoğunda kadınlar temel gıda maddelerinin %60-80'ini üretmektedirler. Yine Güneydoğu Asya, Pasifik, ve Latin Amerika ülkelerinde hasad, harman, sulama, çapalama ve sebzeçilikte yoğun olmakla beraber bütün tarımsal faaliyetlerde çalışan kadınların oranı %50'dir(Anonymous,2000). Ayrıca hayvansal üretimin her aşamasında kadınları görmek mümkündür. Konya Bölgesinde hayvancılık faaliyetleri içerisinde kadınların işgücü katkısı %53.8 olarak bulunmuştur(Oğuz,1992). Araştırma alanında kadınların tarımsal faaliyetlere katılımı, işletmenin arazi büyüklüğüne, işgücü kullanımına, işletmedeki makinalaşma durumuna ve yetiştirilen ürün türüne göre değişmektedir. İşgücü olarak toplam aile işgücünün % 48'ini oluşturan kadınlar, toplam işgücünün ise %50,44'ünü oluşturmaktadır(çizelge 1). İki yıl önce yapılan çalışmada ise %53.54 olarak tespit edilmiştir. Kadınlar ayrıca işletmenin geliri ile doğrudan ilişkilidirler. Araştırmada,gayrisafi üretim değeri içerisinde kadınların payı %11.71'dir.Yapılan faaliyetler ise, yoğun olarak ürün toplama, çapalama, hayvan bakımı ve besleme,sulama, çapalama, ürün kurutulması konserve yapımı ve gıda üretimidir. Gerek gıda üretimi gerekse tarımsal gelir açısından önemli olan kadınların sürdürülebilir kalkınma içerisinde tartışılması kaçınılmazdır. Çalışmada kadınlar bir günde 15 saatten daha fazla çalışmaktadırlar. Bu oldukça yüksek bir değerdir. FAO'nun yaptığı bir çalışmada ise kırsal alanda kadınlar haftada azami 60 saat çalışabilmektedirler. Oysa araştırma alanında Kadınlar yukarıda sayılan faaliyetlerin yanında iyi bir eş ve iyi bir anne rolünü de üstlenmektedir. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kadınlar "ücretsiz aile işçisi" olarak değerlendirilmektedirler. Yine bu ülkelerde kadınlar erkeklerden üç kat daha fazla çalışmalarına rağmen gelirin ancak onda birini harcamaktadırlar(Anonymous,2000).

1995 yılı İnsan Hakları Bildirgesine göre,dünyada 1.3 milyardan daha fazla insan yoksulluk sınırında yaşamakta ve bu değerinin %70 ve daha fazlasını kadınlar oluşturmaktadır. Kırsal alanda tarımsal işgücünün %70'den fazlasını oluşturan kadınların tarımsal kalkınmaya olan katkılarının göz ardı edilemeyeceği açıktır. Özellikle kırsal alandaki kadınların mutlaka bölgesel projelerde yer alması gerekirken, ülke kalkınmasına yönelik projelerde yer almadıklarını görmekteyiz(Kulandiswamy,1987). Zira, kalkınma sürecinin çeşitli farklılıklar göstermesiyle birlikte cinsiyete dayalı işbölümünün kadınların aleyhine işleyecek bir biçimde etkilendiği ve biçimlendiğidir. Bu değişiklik kadının ev işleri, tarımsal üretim ve ücretli iş alanlarındaki yükünü farklı biçimlerde etkilemektedir(Güneş,1999).

3.2.Nüfus ve İşgücü Kullanım Durumu

Dünya ölçeğinde toplam tarımsal işgücünün önemli bir bölümünü kadın işgücü oluşturmaktadır. Hızlı nüfus artışı, Bütün gelişmekte olan ülkelerden olduğu gibi ülkemizde de kaynak yetersizliği sorunu, emek yoğun sektörlere ağırlık verilerek çözülmeye çalışılmıştır. Bugün ucuz emeğin yerini vasıflı ve geniş uyum kabiliyeti gösterebilen emek almıştır. Ancak, işgücümüzün uzmanlaşmış ve teknolojik gelişmelere uyum gösteren özellikler taşıyaması, sorunun boyutlarının giderek artmasına neden olmaktadır. Araştırma alanında işletme nüfusu 6.50 kişidir. Bunun %51.85'ini erkekler %48.15'ini kadınlar oluşturmaktadır(çizelge 1).

Çizelge 1. İncelenen İşletmelerde Nüfus Varlığı(EİB)

İşletme Genişlik Grup(da)	Yaş Grupları								Toplam		
	0-6		7-14		15-49		50-+				
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E+K
1-50	0.18	0.19	0.70	0.45	1.75	1.50	0.41	0.28	3.03	2.42	5.45
51-100	0.18	0.21	0.85	0.70	1.80	2.00	0.50	0.45	3.34	3.36	6.70
101-150	0.20	0.25	0.87	0.69	1.91	1.92	0.50	0.50	3.48	3.36	6.84
150-+	0.24	0.24	0.90	0.70	2.50	1.98	0.60	0.62	4.24	3.54	7.78
İşlet. Ort.	0.19	0.24	0.81	0.61	1.89	1.86	0.48	0.42	3.37	3.13	6.50
Toplam Nüfusa oranı	2.92	3.70	12.46	9.38	29.08	28.62	7.38	6.46	51.85	48.15	100
YaşGrup.Top Nüfusa oranı	6.62		21.85		57.69		13.85		-		100

Kadın işgücüne yönelik beklentilerde hala geleneksel bakış tarzının güncelliğini korumakta olduğu görülmektedir. Bunda gerek kadının, gerek toplumun kadını tanımlamada kullandığı önceliklerin etkisi büyüktür. Yani, kadın öncelikle “eş-anne” ve bunların sonucu olarak ev kadınlığı olduğu sürece, işgücü olarak “ucuz emek”, “aile ekonomisine yardımcı” şeklinde tanımlanması kaçınılmaz olacaktır. Kadınların eğitim düzeyi arttıkça, işgücüne katılım oranları artmakla birlikte, yeterli seviyeye ulaşılmış değildir. Türkiye’de kadınların işgücüne katılımları sadece düşük değil, aynı zamanda yıllara göre sürekli bir azalma söz konusudur.1990 yılında 12 ve daha yukarı yaştaki kadın nüfusun %34’ü işgücüne dahil iken bu oran 1997 ‘de %25.2’ye gerilemiştir. Bu düşüşün en önemli nedeni, kadın istihdamının tarım ağırlıklı olmasıdır. Kadınların kırsal kesimde üretim faaliyetlerinde faal bir role sahipken, yaşanan göçlerle beraber faal nüfusun dışına çıkmakta, bir bölümü ev kadını konumuna girerken, bazıları da kent işsizlerini oluşturmakta ya da marjinal işlerde çalışmaktadırlar. Araştırma alanında iki yıl önceki duruma göre de kadınların tarımsal işgücüne katılımlarında %3.1’lik bir düşüş söz konusudur(çizelge 2). Türkiye genelinde ise bu oran %74.4 ‘tür. Kırsal alanda kadın emeğinin dikkate alınmayışı ve gerçekleştirilen faaliyetlerin gözle görülebilir bir gelir getirmeyişi kadınların işgücü istatistiklerinde “iktisaden faal olmayan” işgücü statüsünde değerlendirilmelerine yol açmaktadır. Bu tür eğilimler kadını iyice yoksullaştırmaktadır.

Araştırma alanında işletmelerde, tarımsal faaliyetlerde toplam aile işgücü içerisinde kadın işgücü kullanımı 534.26 EİG’dür. Potansiyel aile işgücü 1820 EİG olup, bunun %61’i işletmede değerlendirilebilmektedir. Toplam kullanılan işgücü ise 1254.66 EİG’dür. Bu miktarın %11.27’sini yabancı işgücüdür. Böylece, araştırma alanında kadınlar toplam kullanılan işgücünün %50.44’ünü oluşturmaktadır. İşletmelerde 565.34 atıl işgücü bulunmaktadır. Fakat özellikle hasat, harman, sulama, çapalama gibi işlerin yoğun olduğu dönemlerde işgücüne olan ihtiyaç artmaktadır. Bu nedenle işletmede mutlaka atıl işgücü

bulunmaktadır. Önemli olan bu atıl işgücünü,(özellikle kadın ve çocuklar için) değerlendirecek faaliyet alanları yaratmak olacaktır.

3.3. Eğitim,Sürdürülebilir Kalkınma ve Tarımsal Yayım Açısından Kırsal Kadın

Kırsal kalkınma temelinde, kent- kır arasındaki sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıkların optimum bir dengeye kavuşturulmasını, kırsal nüfusu yerinde kalkındırmayı amaçlamakla beraber kadınların üretime gerçek katkısını ve sosyal statüsünü yükseltmeyi henüz gerçekleştirilmiş değildir. Çünkü, ülkemizde kırsal kalkınma çalışmaları daha çok alt yapıyı geliştirmek, yeni teknolojileri tarıma yönlendirerek, tarımı modernleştirerek hayat standardını yükseltme biçiminde ele alınmaktadır. Oysa, kadınları tarımsal üretimin her aşamasında görmek mümkündür. Buda ancak eğitimle mümkün olabilecektir. Kadının statüsü açısından önem taşıyan eğitim kriteri dikkate alındığında, özellikle kırsal alandaki kadınlara götürülmesi gereken eğitim hizmetlerinin önemi ortaya çıkmaktadır. Kadınların eğitim düzeyi arttıkça işgücüne katılım düzeyleri de artacaktır. Araştırma alanında kadınların %73'ü okur-yazar veya ilkökul mezunu %15'i ortaokul veya lise, %0.70'i yüksekokul , %11.3'ü okur-yazar olmayan durumdadır. Kadının eğitimi sadece kendi statüsü açısından değil kırsal kalkınma ve sürdürülebilirlik için de önemlidir. Çünkü, iyi bir eğitim almış olan kadın evde çocuğunu ve eşini de etkileyecektir.

Hava, su, toprak kirlenmesi ile başlayıp, bitki örtüsü ve hayvanların yok olması ve insanların ölümüne kadar uzanan çevre sorunları, bu sorunlarla karşılaşan toplumlarda bir gelecek endişesi uyandırmıştır(Işıkli, Atış, Tanrıvermiş, 1998).Doğal kaynakların ve enerji kaynaklarının kıtlığı, hızlı nüfus artışı, global çevre sorunları, yoksulluk, tüketimdeki değişme, kaynakların hızla tüketimi de günümüzün ve yakın geleceğin önemli sorunlarından. Gelecek kuşakların besin ihtiyaçlarını karşılayabilecek , onlara daha iyi bir dünya bırakabilecek tarımsal metotlar üretilmeli ve tartışılmalıdır. Brundtland'ın da belirttiği gibi, sürdürülebilirlik "gelecek kuşakların yaşam haklarını ellerinden almadan günümüz kuşağının ihtiyaçlarının karşılanması" şeklinde ele alınmalı ve yorumlanmalıdır(Brundtland,1998). O halde gelecek kuşaklara en azından bizim yaşadığımız çevre kadarını bırakabilmeliyiz. Öncelikle artan nüfusun besin ihtiyaçlarının karşılanması ile işe başlanmalıdır. Elimizdeki toprak, hava, su ve enerji kaynaklarımız son sınırına gelmiş bulunmaktadır. Özellikle tarım topraklarımızı ve hayvan varlığımızı ihtiyaçlarımızı karşılayacak şekilde artırabilmeli ve tarım işletmelerinin ekonomik sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Ayrıca, büyük bir potansiyel güç oluşturan kadınlar çevre konusunda eğitilmeli ve bilinçlendirilmelidirler. Çünkü kadınlar, ürünlerin üretimi safhasında olduğu kadar tüketilmesi aşamasında da yer almaktadırlar. Tarımsal yeniliklerin kırsal alana aktarılması ve teknolojilerin kullanılması ile ilgili teknik bilgiler kadınlara da aktarılacak olursa, çevre kirliliği ile ilgili sorunların büyük bir bölümü çözülebilecektir. Çünkü, bilgilerin sadece erkeklere verilmesi sadece erkeği bilgilendirecek fakat, bilinçlendirmeyecektir. Oysa , kadının eğitilmesi ile evde çocukların ve eşlerin de eğitilmesi sağlanacaktır. Ayrıca,bitkisel ve hayvansal gen kaynaklarının korunmasında eğitilecek olurlarsa iyi birer bekçidirler. Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yoksulluk düzeyinde yaşayan kadınlar marjinal alanlardan azami verimi alabilmek için toprağı korumakta, bitkisel ve hayvansal ürün çeşitliliğine önem vererek, onlara özenle sahip çıkmaktadırlar. Kadınlara yönelik tarımsal yayım çalışmalarının önemi dünyada son 20-25 yılda fark edilmiş ve bu dönemde kadınlara yönelik tarımsal yayım faaliyetleri artmıştır. Ülkemizde olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerin bir çoğunda kadınlara yönelik yayım servisleri oldukça düşük düzeydedir.

Gelecek nesillere yeterli bir gelir ve gıda emniyetinin sağlanması için kadınların başta eğitim, araştırma, sağlık, aile planlaması ve yayım ile ilgili konularda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

4-KREDİ KULLANMA VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’de kadınların krediye ulaşılabilirlikleri kısıtlı olmakla beraber, banka kredisi ve diğer mali kredilerden yararlanmaları konusunda ayrımcı ve engelleyici kurallar söz konusu değildir. Bu konuda kadınları destekleyici düzenlemeler de yapılmaktadır. Ancak, ayrılan fonlar ve kadınların bu kredi kullanım olanaklarından bilgilendirilme düzeyleri yeterli değildir. Kadınların kredi kullanma düzeyi hakkında cinsiyete dayalı yeterli veri bulunmamaktadır. Araştırma alanında ise kırsal kadınların kredi konusunda çok fazla bilgileri olmamakla beraber ancak %18’i aldığı krediyi tarımsal faaliyetlerde kullanmayı düşünmekte, diğerleri ise özel harcamaları için kullanabileceklerini belirtmektedirler. Kırsal alanda kadınlara kredi alma ve bunların kullanımı üzerinde kurslar düzenlenmelidir. Çünkü kadınlar marjinal alanları çeşitli tarımsal faaliyetler açısından değerlendirebilecek potansiyeldedir. Özellikle fide, fidan, sebze üretimi, tavukçuluk, bıldırcın yetiştiriciliği gibi faaliyetlerde kadınlar kredi ile desteklenerek teşvik edilmelidirler. Ülkemizde krediden yararlanan işletmelere baktığımız zaman büyük işletmelerin kredi kullandıklarını görürüz. Krediden yararlananların genellikle 50 dekadardan fazla toprağa sahip çiftçiler olduğu saptanırken, Küçük işletmelerin %70’inin banka ve kooperatif gibi örgütlenmiş kredi kurumları yerine, tefeci ve faizci gibi örgütlenmemiş kurumlardan kredi almakta oldukları belirlenmiştir(Karacan,1991). Özellikle araştırma alanında eşi köy dışında çalışan veya eşi ölmüş, kadınlar bulunmaktadır. Bu kadınlar kredi almayı bilmedikleri gibi aracı kişilere de bir hayli borçlanmışlardır. İşte, kadınlar tarımsal üretim içerisinde bir bütün olarak ele alınmalı ve yayım çalışmaları onları da kapsamalıdır. Yine araştırma alanında geçinecek toprağı kalmayan ve çocuklarına daha iyi bir gelecek hayal eden aileler kente göç etmektedir. Böylece kırsal alanda marjinal toprak kayıpları artmaktadır. Gerek miras yasalarında olsun gerekse arazi toplulaştırmaları çalışmalarında çok fazla bir gelişme olmadığı için söz konusu marjinal alanların değerlendirilmesi olmamaktadır. Oysa bu marjinal kayıpların değerlendirilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

- Anonymous,2000 . FAOINFO. 'The State of Rural Women To the Year 2001' Roma,Italy.
- Brundtland, G.H., 1987. "Our common Future World commission on Environment and Development. Oxford University Press, Oxford, UK.
- Erkuş ve ark. 1995. Tarım Ekonomisi Kitabı.Ankara.
- Güneş,T. ve Arıkan,R. 1985. Tarım Ekonomisi İstatistiği, A. Ü. Yayınları: 924.Ankara.
- Hablemitoğlu, Ş., 1998. Kırsal alanda Kadın Sorunları ve Yaklaşımlar,MPM, kalkınmada Anahtar, sayı 112, S.21, Ankara.
- Haleh, A., 1991 Women Development and Survival in Third World Leogmen,London
- Güneş, G., 1999. Tarımsal Üretimde ve Kırsal Kalkınmada Kadının Yeri ve önemi. Tarım ve Köy Dergisi Sayı,125.S. 36. Ankara
- Jahan,N.,Alauddin,M.,1996. "Have women lost out in the development process? Some evidence from rural Bangladesh". International Journal of social Economics 23, 41-16. 370-390.
- Karacan,A.,1991."Tarım İşletmelerinin finansmanı ve tarımsal Kredi".Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yatınları, Yayın no:498,İzmir.
- Işıklı.E., Atış, E., Tanrıvermiş,H.,1998. "Sürdürülebilir Kalkınma ve Tarım Ekonomistlerinin İşlevleri ", Türkiye 3. Tarım Ekonomisi Kongresi 7-9 ekim, Yayın no: 35 Ankara.
- Kıral. T., 1997. "Tarımsal İşgücü Arzı" Tarımda İstihdam Seminerleri Program Bildiri Özetleri 7-8 Ekim 1997. Ankara. Başbakanlık, DİE Tarım ve Sanayi İstatistikleri Dairesi.
- Kulandiswamy, V., 1987. Women's Participation in Development: The Case of Indian dairy Cooperatives, Review of International Cooperation, 80:2, 36-39
- Oğuz, c., 1992 Konya İli Tarım İşletmelerinin Hayvancılık Şubelerinde Kadın İşgücü Kullanma Kapasitesinin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma. S. Ü. Ziraat Fakültesi, Sayı 4,Cilt2, S.26, Konya
- Oğuz, C., Mülayim, Ü., Kantar,M., 1998. 21. Yüzyıl Eşiğinde Tarımsal Üretimde Kalkınmada Kadının Yeri ve Önemi: Konya Örneği. Türkiye 3. Tarım Ekonomisi Kongresi s.217, Yayın no:35 Ankara.
- Saltık,A., ve Gülçubuk, B.,1998. Dünyada ve Türkiye'de Kırsal Kalkınmanın Gelişen Dinamiği:Gönüllü Kuruluşlar.Türkiye 3. Tarım Ekonomisi Kongresi, S.205,Yayın no:35 Ankara

XV. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi 6-8 Eylül 2000 Tefirdeğ

Çizelge 2. İncelenen İşletmelerde Aile İşgücü Kullanımı Nüfus (EİG)

İşletme Genişlik Grupları (da)	İşletmede Tarımda		İşletme dışı Tarımda		Tarım Dışında		Kadın İşgücü						Toplam Erkek İşgücü Kullanımı	Toplam Kadın İşgücü Kullanımı	Toplam Aile İşgücü Kullanımı
	E	K	E	K	E	K	Ev İşleri	Çocuk Bak.	Hayvan Bakımı	Süt Sağ.	Ekme k Yapım	Kons. salça Ürün kurut.			
1-100	90.51	60.50	7.50	9.30	450.10	15.05	170.24	35.10	98.00	25.00	27.13	10.11	548.11	450.43	998.50
101-200	127.08	87.20	21.50	-	410.50	3.50	169.67	45.00	120.5	27.60	28.50	21.10	559.08	503.07	1062.15
201-300	138.20	99.50	37.40	10.15	408.20	2.10	190.20	70.50	155.03	49.20	37.07	41.50	583.80	655.25	1239.05
301-+	198.10	90.70	40.07	20.20	475.00	-	197.00	63.47	173.33	37.30	47.61	37.16	713.17	666.77	1379.94
İşlet. Ort.	124.54	80.23	21.80	7.95	432.6	7.05	177.35	48.72	125.65	32.15	32.06	23.00	579.00	534.26	1113.26
%	11.19	7.20	1.96	0.71	38.86	0.63	15.93	4.38	11.87	2.89	2.88	2.06	52.00	48.00	100.00

Çizelge 3. İncelenen İşletmelerde Yabancı İşgücü Kullanımı (EİG)

İşletme Geniş. Grup. (da)	Yabancı İşgücü Kullanımı		Toplam Daimi İşgücü	Toplam İşgücü Kullanımı
	E	K		
1-100	5.24	11.50	16.74	1015.24
101-200	44.73	135.47	180.20	1242.35
201-300	98.00	203.33	301.33	1540.38
301-+	61.50	97.30	158.80	1538.74
İşlet. Ort.	42.82	98.62	141.44	1254.66
%	30.27	69.73	100.00	

Çizelge 4. İncelenen İşletmelerde Bitkisel Gayrisafi Üretim Değeri (Milyon TL) (\$)

İşlet. Genişlik Grupları (da)	buğday	pancar	fasulye	Nohut	Yem Bitkisi	Domates	Bostan	Meyve	Diğer*	Toplam Bitkisel Üretim
1-100	297	530	-	70	5	70	47	7	2	1028
101-200	705	1433	557	180	37	147	30	19	11	3119
201-300	1071	2006	995	892	93	301	82	13	17	5470
301-+	2310	5435	613	650	107	387	245	23	29	9799
İşlet. Ort.	825	1707	446	340	45	178	73	14	11	3639
% Oran	18.08	37.41	9.78	7.45	0.99	3.90	1.59	0.31	0.24	79.75

Diğer*patlıcan,kabak,soğanmarul,ayçiçeğ

Çizelge 5. İşletmelerde Hayvansal Üretim Değeri (Milyon TL,\$)

İşletme Genişlik Grupları (da)	Hayvansal Üretim								Toplam Hayvan Üretim	Toplam GSÜD	Kadınl. Üretim. Payı
	Süt	Yoğurt	Peynir	Yağ	Et	Yapağı	Diğer*	Demirbaş artışı			
1-100	190	80	98	65	20	20	15	20	513	1541	29.22
101-200	327	110	129	215	100	-	47	5	933	4052	12.42
201-300	502	90	105	205	190	57	30	64	1243	6713	9.76
301-+	417	170	253	367	210	60	69	72	1618	11417	5.84
İşlet. Ort.	321	102	128	176	103	29	34	31	924	4563	11.71
Oran (%)	7.03	2.24	2.81	3.85	2.26	0.63	0.75	0.68	20.25	100.00	100.00

Diğer** Yumurta,bal

